

Høringsnotat 26.05.2016

Forslag til lovendringer – fordeling av foreldrepenger ved samlivsbrudd

Innholdsfortegnelse

1	Høringsnotatets hovedinnhold.....	1
2	Bakgrunn	2
3	Gjeldende rett	3
3.1	Foreldrepenger når mor eller far er alene om omsorgen	3
3.2	Forholdet til barnelovens bestemmelser om samværsrett.....	3
4	Barne- og likestillingsdepartementets forslag	4
4.1	Foreldrene avtaler hvordan permisjonen skal fordeles.....	4
4.2	Ved uenighet om fordelingen	5
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	5
6	Forslag til lovendring	6

1 Høringsnotatets hovedinnhold

Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) sender med dette til høring et forslag til endringer i § 14-15 i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd, som regulerer uttak av foreldrepenger når mor eller far er alene om omsorgen for barnet.

Dersom en av foreldrene er alene om omsorgen for barnet etter et samlivsbrudd, har han eller hun rett til å overta den gjenværende delen av foreldrepermisjonen. Foreldrene kan imidlertid avtale en annen fordeling, men dette står ikke i dagens lovtekst.

Foreldrepermisjon kan tas ut inntil barnet er tre år gammelt. Statistikk viser at de fleste barn under tre år, bor hos mor etter et samlivsbrudd. I praksis medfører derfor

bestemmelsen at mor gis rett til å overta fedrekvoten etter et samlivsbrudd.

Departementet foreslår i dette høringsnotatet at foreldrene selv skal avtale hvordan foreldrepengene skal fordeles etter et samlivsbrudd. Forslaget vil tydeliggjøre at foreldrene har avtalefrihet. Formålet med lovforslaget er å legge til rette for en god dialog mellom foreldrene om hvordan foreldrepermisjonen kan tas ut til barnets beste etter samlivsbruddet. Forslaget vil fremme et likestilt foreldreskap, og styrke fedres muligheter til å ta ut fedrekvoten etter et samlivsbrudd. Det er normalt til barnets beste å ha kontakt med begge foreldrene, og at foreldrene samarbeider.

Departementet foreslår også at en avgjørelse fra domstolene som gir en av foreldrene samværsrett, kan brukes som grunnlag til å kreve uttak av foreldrepenger, forutsatt at de øvrige vilkårene er oppfylt.

Familievernkontorene kan veilede foreldrene under den obligatoriske meklingen, til å finne en god løsning for det enkelte barnet. Dersom foreldrene ikke kommer til enighet om fordelingen av foreldrepermisjonen, og det ikke foreligger en avgjørelse i domstolene, foreslår departementet at den barnet bor fast sammen med overtar den gjenværende delen av foreldrepermisjonen.

2 Bakgrunn

Foreldrepermisjonen er tredelt: Mor og far har en kvote som er forbeholdt hver av dem, som i utgangspunktet ikke kan overføres til den andre forelderen. I tillegg er det en del som kan fordeles fritt mellom foreldrene.

Dersom en av foreldrene er alene om omsorgen for barnet, får denne forelderen med hjemmel i folketrygdloven § 14-15 rett til å overta den gjenværende delen av stønadsperioden. Ønsker en av foreldrene etter et samlivsbrudd å overta den gjenværende delen av permisjonen, må vedkommende sende inn en søknad om dette til Nav. Etter hva Nav opplyser, blir det som regel ikke innhentet uttalelse fra den andre forelderen før det blir fattet vedtak.

Dersom barnet bor hos mor etter et samlivsbrudd, vil hun bli ansett som å være alene om omsorgen for barnet, selv om far har samværsrett med barnet. Mor vil i slike tilfeller ha rett til å overta fedrekvoten, selv om far har fått innvilget fedrekvote før samlivsbruddet, og fortsatt ønsker å ta ut kvoten. Foreldrene står imidlertid også i dag fritt til å avtale fordelingen av foreldrepengene, forutsatt at de øvrige vilkårene for dette er oppfylt. Denne avtalefriheten står imidlertid ikke i dagens lovtekst.

Foreldrepermisjon kan tas ut inntil barnet er tre år gammelt. Statistikk viser at de fleste barn under tre år bor hos mor etter et samlivsbrudd. I praksis medfører derfor bestemmelsen at mor gis en ubetinget rett til å overta fedrekvoten etter et samlivsbrudd.

Det fødes ca. 60 000 barn hvert år her i landet. Ifølge Arbeids- og velferdsdirektoratet var det om lag 200 mødre som endret status til «aleneomsorg» i perioden da de fikk utbetalt foreldrepenger i 2014. Direktoratet antar endringene av status i hovedsak skyldes samlivsbrudd. Av disse 200 sakene var det om lag 20 fedre som tok ut foreldrepermisjon i 2013/2014.

3 Gjeldende rett

3.1 Foreldrepenger når mor eller far er alene om omsorgen

Folketrygdloven § 14-15 regulerer hvordan foreldrepermisjonen skal fordeles dersom en av foreldrene er alene om omsorgen for barnet fra fødselen eller omsorgsovertakelsen, eller blir alene om omsorgen i løpet av stønadsperioden. I henhold til denne bestemmelsen overtar den som er alene om omsorgen for barnet den gjenværende delen av stønadsperioden.

Med "alene om omsorgen" menes det at foreldrene ikke bor sammen, eller at mor eller far er enslig adoptant eller at en av foreldrene er død, jf. Ot.prp. nr. 12 (2005-2006), jf. Ot.prp. nr. 104 (2008-2009).

Dersom barnet bor hos mor etter et samlivsbrudd, anses hun for å være alene om omsorgen for barnet, selv om far har samværsrett med barnet. Moren vil derfor ha rett til å overta den gjenværende delen av stønadsperioden i henhold til folketrygdlovens § 14-15. Foreldrene kan imidlertid avtale at far beholder fedrekvoten/foreldrepenger etter samlivsbruddet, dersom de øvrige vilkårene for dette er oppfylt. Dette forutsetter blant annet at faren har den faktiske omsorgen for barnet i den aktuelle perioden. Avtalefriheten står ikke i lovteksten i dag, men går frem av Navs rundskriv til bestemmelsen.

Dersom barnet bor halve tiden hos far og halve tiden hos mor, vil ingen av dem anses å være alene om omsorgen for barnet, og bestemmelsen kommer derfor ikke til anvendelse.

Den som er alene om omsorgen for barnet, og som ønsker å overta den resterende stønadsperioden, sender inn en søknad om dette til Nav. Når trygdemyndighetene skal ta stilling til om en av foreldrene er "alene om omsorgen for barnet", kan de legge til grunn en avtale mellom foreldrene, faktiske forhold, eller avgjørelser av domstol eller fylkesmann.

3.2 Forholdet til barnelovens bestemmelser om samværsrett

Folketrygdloven angir hvilke vilkår som må være oppfylt for å ha rett til foreldrepenger. Folketrygdloven kan ikke brukes som rettslig grunnlag for å fastsette en samværsordning eller utøve samvær med barnet. Dette reguleres av barneloven.

Barneloven § 42 fastslår at barnet har rett til samvær med begge foreldrene, også i tilfeller hvor de bor hver for seg. Foreldrene har gjensidig ansvar for at samværsretten blir oppfylt. I henhold til barneloven skal foreldrene selv avtale omfanget av samværet, på bakgrunn av hva de mener er best for barnet. Foreldrene skal blant annet legge vekt på at barnet oppnår mest mulig samlet foreldrekontakt, barnets alder, i hvilken grad barnet er knyttet til nærmiljøet og reiseavstanden mellom foreldrene, jf. barneloven § 43 andre ledd. Dersom foreldrene ikke klarer å bli enige, kan domstolene ta stilling til spørsmålet.

Det er et vilkår for å ha rett til foreldrepenger etter folketrygdloven at den som mottar pengene har den faktiske omsorgen for barnet i denne perioden. Dette settes sjelden på spissen når foreldrene bor sammen. Men etter et samlivsbrudd vil retten til samvær med barnet, og retten til utbetaling av foreldrepenger, henge sammen. Dersom far ikke har rett til samvær med barnet i denne perioden, vil han heller ikke ha rett til foreldrepenger.

Dersom foreldrene ikke blir enige om samværets omfang, kan de be om mekling ved familievernkontorene, eventuelt be domstolene om å ta stilling til spørsmålet. Retten kan etter krav fra en part avsi en midlertidig avgjørelse (midlertidig forføyning), som kan gjelde for en viss tid eller frem til saken er endelig avgjort, jf. barneloven § 60.

4 Barne- og likestillingsdepartementets forslag

Barne- og likestillingsdepartementet vil i det følgende gjøre rede for forslag til endring av folketrygdloven § 14-15.

Forslaget gjelder hvordan foreldrepermisjonen skal fordeles ved samlivsbrudd. Det foreslås ingen endringer der årsaken til at mor eller far er alene om omsorgen skyldes andre grunner enn samlivsbrudd, for eksempel fordi den ene forelderen er død.

4.1 Foreldrene avtaler hvordan permisjonen skal fordeles

Departementet foreslår at foreldrene avtaler hvordan de gjenværende foreldrepengene skal fordeles ved samlivsbrudd. Foreldrene kan også i dag avtale uttak av foreldrepenger ved samlivsbrudd, men dette fremkommer ikke av loven.

Formålet med lovforslaget er å tydeliggjøre at foreldrene har avtalefrihet. Departementet ønsker å legge til rette for en god dialog mellom foreldrene etter samlivsbruddet, slik at de sammen kan finne ut hvordan foreldrepermisjonen kan tas ut til barnets beste. Det er normalt til barnets beste å ha kontakt med begge foreldrene sine, og at foreldrene samarbeider. Avtalefrihet sikrer familiene valgfrihet til å finne den løsningen som passer best for seg og sitt barn. Det kan for eksempel være til barnets beste å ta ut fedrekvoten gradert, at far er sammen med barnet på dagtid, eller når barnet er litt større og mor ikke ammer lenger. Forslaget vil fremme et likestilt foreldreskap, og styrke fedres muligheter til å ta ut fedrekvoten etter et samlivsbrudd. Forslaget vil også være i samsvar med barnelovens bestemmelse om at foreldre avtaler samværsretten.

Familievernkontorene kan bistå foreldrene under den obligatoriske meklingen til å komme til enighet om hvordan den gjenværende delen av foreldrepermisjonen kan fordeles, der hensynet til det enkelte barnets beste vektlegges.

Departementet foreslår at bestemmelsen omhandler tilfeller der foreldrene har bodd sammen, og det har oppstått et samlivsbrudd. Det presiseres at også foreldre som aldri har bodd sammen, fortsatt kan avtale hvordan foreldrepengene skal fordeles, forutsatt at de øvrige vilkårene for dette er oppfylt.

4.2 Ved uenighet om fordelingen

Dersom foreldrene ikke blir enige om fordeling av foreldrepengene, antar departementet at dette i mange tilfeller skyldes at foreldrene ikke er enige om omfanget av samværsordningen. Trygdemyndighetene fatter avgjørelser om foreldrepenger på bakgrunn av hvem som på det aktuelle tidspunktet har den faktiske omsorgen for barnet, og skal ikke ta del i en konflikt mellom partene om samværsrett. Uenighet mellom foreldrene om samvær, må løses ved mekling ved familievernkontoret, eller eventuelt ved domstolene. Departementet foreslår ingen endringer i barnelovens bestemmelser om samværsrett.

Departementet foreslår imidlertid at en avgjørelse om samværsrett fra domstolene også kan brukes som grunnlag til å kreve uttak av foreldrepenger i henhold folketrygdloven § 14-15. Dette gjelder også midlertidig forføyning som kan gis relativt raskt. Dette forutsetter at samværsretten er av et slikt omfang at forelderen har den faktiske omsorgen for barnet i perioden da det er aktuelt å ta ut foreldrepermisjonen. Dersom far skal ha rett til å ta ut fedrekvote, må far i henhold til samværsordningen være sammen med barnet på hverdagene, de dagene han tar ut fedrekvoten. Samvær i helger gir ikke adgang til uttak av foreldrepenger.

Dersom foreldrene ikke blir enige om hvordan de skal dele den gjenværende stønadsperioden, og det ikke foreligger en avgjørelse om samvær fra domstolene, foreslår departementet at den som er alene om omsorgen for barnet har rett til å overta den gjenværende stønadsperioden. Formålet med foreldrepengene er å sikre en god omsorg for barnet. Dersom foreldrene ikke blir enige om hvordan de skal dele stønadsperioden, er det viktig å sikre en stabil og trygg omsorgssituasjon for barnet. Etter departementets vurdering vil det i disse tilfellene være til barnets beste at den barnet bor fast sammen med overtar den gjenværende delen av permisjonen.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget medfører ikke at det samlet vil tas ut flere uker foreldrepermisjon. Forslaget kan medføre at flere fedre tar ut fedrekvoten etter et samlivsbrudd, istedenfor at mor tar ut disse ukene. En eventuell merkostnad er knyttet til at fedre i gjennomsnitt har et høyere inntektsgrunnlag enn mødre.

Arbeids- og velferdsetaten har vurdert de økonomiske konsekvensene av forslaget.

Direktoratet antar at lovendringen kan medføre at mellom 30 og 60 flere fedre vil ta ut fedrekvote årlig. Gitt det lave antallet saker der den foreslåtte lovendringen får effekt, antar direktoratet at merkostnaden på foreldrepengebevilgningen vil være ubetydelig.

Ettersom forslaget gjelder et lavt antall saker, antar departementet at forslaget ikke vil ha vesentlige administrative konsekvenser. Eventuelt økte administrative kostnader av forslaget dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

6 Forslag til lovendring

Departementet foreslår at det i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endring:

Ny § 14-15 skal lyde:

§ 14-15 *Uttak når moren eller faren er alene om omsorgen for barnet*

Hvis en av foreldrene er alene om omsorgen, har han eller hun rett til å ta ut foreldrepenger i den gjenværende delen av stønadsperioden.

Ved samlivsbrudd avtaler foreldrene hvordan de skal dele den gjenværende stønadsperioden. Dersom foreldrene ikke blir enige, og det ikke foreligger en avgjørelse om samvær fra domstolene, gjelder første ledd.